

KIBRIS MİLLÎ DAVAMIZA MİLLÎ DESTEK ZAMANI

Tugay ULUÇEVİK

Blog No: 20
25.07.2024

Tugay ULUÇEVİK*

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın çağırısı

Cumhurbaşkanı R. T. Erdoğan'ın CHP Genel Başkanı Özgür Özele CHP Genel Merkez binasında 11 Haziran 2024 günü vaki iadeiziyaretinin haberlerine basında geniş yer verildi.

Anadolu Ajansının konuya ilişkin haberleri arasında AKP Genel Başkan Yardımcısı ve Parti Sözcüsü Ömer Çelikin iadeiziyaret hakkında yaptığı açıklamalar meyanında Kıbrıs Barış Harekatı'nın 50. yıl dönümüne yaklaşıldığını hatırlatarak şunları ifade ettiğini okudum:

"Merhum Ecevit ve merhum Erbakan'ın buradaki katkılarının bir kere daha altını çiziyoruz. Sayın Cumhurbaşkanı'mız bu yıl dönümü törenlerinde, Sayın Özel, CHP ve diğer partilerle birlikte güçlü bir şekilde beraberlik gösterilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Barış Harekatı'nın 50. yıl dönümünü hep beraber Kuzey Kıbrıs'ta kutlamayı temenni ediyoruz. Tabii ki bu CHP yetkililerinin kendi takvimleri çerçevesinde değerlendireceği bir konudur."

Birlik, beraberlik içinde destek gerekli

Sayın Cumhurbaşkanının bu teklifini, telkinini, temennisini, çağırısını önemsiyorum.

Başta Yüce TBMM'nin çatısı altında temsil edilen Siyasî Partiler olmak üzere, Türkiye'deki bütün siyasî aktörlerin Türkiye Cumhuriyeti'nin Millî Davasının bu tarihî yıldönümünde

Dava hakkında tam bir beraberlik içinde hareket etmesinin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devleti ve soydaş Kıbrıs Türk halkıyla olan dayanışmasını milletlerarası camia nezdinde bir kere daha ortaya koymasının önemini ve anlamını vurgulamayı zait addediyorum.

KKTC Cumhurbaşkanı Tatar davetli listesini geniş tutmalı

Tabiatıyla bu tarihî günde Lefkoşada yapılacak resmî törenlerin ev sahibi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Cumhurbaşkanı Sayın Esin Tatardır. Törene davetler Cumhurbaşkanı Tatar adına yapılacaktır. Davetiyelerin ayırım yapılmadan Türkiye'deki bütün siyasî Partilerin Başkanlarına gönderilmesi Millî dava anlayışımızın bir icabı olacaktır. Çünkü 20 Temmuz 1974 günü Türkiye'de yürekler tek bir yürek halinde millî heyecanla çarpmıştır. Türk Milletinin duaları Kıbrıs Barış Harekâtımızı icra eden kahraman Silâhlı Kuvvetlerimizin tarihî başarısı için olmuştur.

Benim kuşağım Millî Davanın bütün aşamalarını yaşamıştır

Kıbrıs konusunun gelişmelerini, önce BM Genel Kurulunun gündemine Eylül 1954te, sonra BM Güvenlik Konseyinin gündemine de Aralık 1964te girdiği ve böylece uluslararası bir sorun mahiyeti kazandığı günlerden itibaren yaşamış bir kuşağa mensubum.

Konu Türkiye'de 1950li yılların başlarından itibaren Millî Dava olarak benimsenmiş; Türki siyasî kadroları konuyu Millî Dava anlayışıyla ele almışlardır.

Kıbrıs konusu için Millî Dava deyimi ilk defa o dönemlerde faaliyet gösteren Millî Türk Talebe Birliği tarafından 1952de kullanıldı.

İlk defa Başbakan Menderesin Hükûmet Millî Dava dedi

1954 ve 1957'de Başbakan Adnan MENDERES tarafından kurulan 22. ve 23. Hükûmetlerin programlarında Kıbrıs konusu Millî Dava" olarak zikredildi.

"Millî Dava" kavramı daha sonra, İsmet İNÖNÜ, Suat Hayri ÜRGÜPLÜ, Süleyman DEMİREL, Ferit MELEN, Naim TALU ve Mesut YILMAZ tarafından kurulan Hükûmetlerinin programlarında da kullanıldı.

Kıbrıs soydaşlarımızın ileri hamlelerini TBMM destekledi

Kıbrıs konusunun tarihinin 1950li yılların başından itibaren olan bölümüne arşivlerde göz atılacak olursa, Kıbrıs uyuşmazlığının tarihî dönüm noktalarında Kıbrıs'taki soydaşlarımızın ve Türkiye'nin birlikte yaptığı ileri hamlelerde, Türkiye'deki siyasî Partilerin konuyu iç siyaset üstü Millî Dava anlayışıyla ele alarak birlik, beraberlik ve dayanışma içinde hareket

ettikleri; yüce TBMMnin çatısı altında da Davaya ve Hükûmetin attığı adımlara destek verdikleri görülür.

TBMMnin Millî Dava hakkında birçok Bildirisi ve Kararı vardır

TBMMnin arşivinde de 1950li yıllardan bu yana Kıbrıs konusunda alınmış çok sayıda karar ve yayınlanmış bildiri vardır. Tümünde de Kıbrıs Türk halkının haklı mücadelesine ve ortak millî davaya kararlı destek beyan edilmiştir. Basınımızın arşivleri de o dönemlerde Kıbrıs konusunda millî heyecan yaratan haberler ve bu heyecanı kuvvetlendirip sürekli kılan yorumlarla doludur.

Türkiyede iktidarlar kazanımları korudular

Türkiyede iktidarda bulunan siyasî Parti (veya Partiler) kendilerinden önceki iktidarın Kıbrıs konusunda elde ettiği kazanımları muhafaza eden; ortaya çıkan müsait fırsatları değerlendirerek yeni ileri adımlar atan politikalar izlemişlerdir.

Bu Lozan Konferansından itibaren böyle olmuştur.

Örnekler

Örneklerini aşağıya kaydediyorum:

İsmet Paşa (İnönü) - 1922-1923: Lozan Barış Antlaşmasının ilk taslağında 16. Maddenin 2. fıkrasında Osmanlı Devletinin üzerindeki egemenliğini terk ettiği topraklarda ve adalarda (ki buna Kıbrıs adası da dâhildir) gelecekte ilhak, bağımsızlık ilânı veya herhangi bir başka rejim kurulması yolunda alınacak kararları Türkiye'nin önceden uygun bulması, kabullenmesi ve tanınması şeklinde bir hüküm yer almıştı.

TBMM Hükûmetinin Lozan Barış Konferansındaki Baş Delegatesi İsmet Paşa buna itiraz etmiş, söz almış ve Türkiye'nin ileride kararlaştırılacak hükümleri de kabul etmesi istenmektedir. Açıkça bellidir ki, Türkiye, mahiyetini ve kapsamını bilemediği hükümleri kabul etmeği taahhüt edemez demiştir.

İsmet Paşanın beyanına Yunan degradesi itiraz etmiş; tartışmalardan sonra fıkra tâdil edilerek son cümlesi şöyle yazılmıştır: **bu toprakların ve adaların kaderi, alâkadarlar tarafından** [by the parties concerned / par les intéressés] **tayin edilmiş veya edilecektir.**

Fatin Rüştü Zorlu - 1953-1955: 1950li yılların ilk yarısında **Dışişleri Bakanı** Fatin Rüştü **Zorlu** BM Genel Kurulunda yaptığı konuşmalarda Lozan Konferansında **İsmet Paşanın** Antlaşmanın taslağında 16ncı Madde hakkında yaptığı konuşmayı ve böylece taslağın değiştirilmiş olduğunu hatırlatarak 16ncı Maddede kullanılmış olan **alâkadarlar** (parties concerned) kavramına atıfta bulunmuş, Türkiye'nin **alâkadar** olarak Kıbrıs

konusunun taraflarından biri olduğunu savunmuştur. Sonunda Kıbrıs konusundaki temas ve görüşmelerde Türkiye'nin taraf devletler (Yunanistan ve İngiltere) arasında yer alması ve masaya oturması sağlanmıştır.

Nitekim, İngiltere 1955 Eylül başında Londrada topladığı **Üçlü Kıbrıs Konferansına**, Yunanistanın karşı çıkmasına rağmen, Lozan Antlaşmasının 16. Maddesinin 2. fıkrasındaki alâkadarlar (parties concerned) kavramına dayanarak Türkiye'yi de davet etti. Bu davet Türkiye'nin Kıbrıs konusunun doğrudan taraflarından biri olduğunu belirleyen tarihî bir ilk olaydır.

Adnan Menderes - 24 Ağustos 1955: Londra Konferansına yakın günlerde 24 Ağustos 1955 tarihinde **Başbakan Menderes** Kıbrıs konusunda bir konuşma yaptı ve diğer hususlar meyanında şunları da söyledi:

*□□□□□ almak metotlarının Kıbrısta tekrar edilmekte olması, ister istemez bizi, **Yunan irredantizm** hareketlerinin başlangıcından bugüne kadar olan seyrini hatırlamaya sevk ediyor. Kıbrıstaki bir avuç ekseriyetlerine istinat ederek, dünyanın başına yeni gaileler açmak isteyenlere, ister istemez, **Ankara önünde ne işiniz vardı?** سوالini sormak zarureti hissettiriyor ▲□□□□□□□□□□ herkesçe açık biçimde bilinmesi lâzım gelir ki, **Türkiye sahillerinin büyük bir kısmı, başka devlete ait olan tarassut (gözetleme) ve tehdit palangalarıyla muhat (kuşatılmış) bulunuyor. Bir Kıbrıs sahası bugün salim (sağlam) görünüyor. Bu bakımdan Kıbrıs Anadolu'nun bir devamından ibarettir ve onun emniyetinin esas noktalarından biridir...**

Osman Bölükbaşı □ 25 Ağustos 1955: Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP) Genel Başkanı Bölükbaşı Başbakan Mendesin konuşmasına cevaben ertesi gün 25 Ağustosta verdiği demeçte şunları dile getirdi:

*□□□□□ meselesi ve oradaki kardeşlerimizi tehdit eden yakın tehlike hakkında Hükûmetimizin bugün gazetelerde okuduğumuz ve çoktan beri beklediğimiz enerjik beyanatını, büyük memnuniyetle karşıladık. Esasen Cumhuriyetçi Millet Partisi'nin dün Edirne'de yapılan Kongresi'nde de Hükûmet'in çok enerjik hareket etmesi lâzım geldiğini; haklarımızı ve Kıbrıs'taki kardeşlerimizi korumak mevzuunda bütün Millet'in kendisiyle beraber olduğunu açıklamıştık. Böylece **millî ve vatanî mevzularda, iktidar ve muhalefetin, bir fikir etrafında birleşebileceklerinin sevindirici bir örneğini vermiştik. Bir kere daha belirtmek isteriz ki, vatanî ve millî mevzulardaki hassasiyetimizi iç politika ihtilâflarımız asla gölgeleyemez.** Bu itibarla, **bugün bütün dikkatimizi Kıbrıs Konferansı ve kardeşlerimizin emniyet meselesi üzerinde toplamış bulunmaktayız..."**

İsmet İnönü □ 25 Ağustos 1955Bölükbaşidan sonra aynı gün içinde **CHP Genel Başkanı ve Muhalefet Lideri İnönü** de bir demeç verdi ve ...Kıbrıs'taki kardeşlerimizin can ve mallarını tehlikeden korumak için **Hükûmet'in alacağı bütün tedbirlerle beraberiz. Kıbrıs Konferansında** haklarımızı korumak ve kurtarmak için Hükûmeti bütün gayretlerinde destekleriz. Kıbrıs Konferansı'nın şekli ve neticesi belli oluncaya kadar muhalif parti olarak dikkatimizi bu mevzuda toplayacağız. Dış politikamızın Kıbrıs ile meşgul olacağı bugünlerde iç politikamızın havasının da Kıbrıs ile dolu olduğunu

göstermek vazifemizdir."

Türkiye'de İç Siyasette Siyasî Mütareke (CMP ve CHP - 1955)

Türkiye'deki Siyasi Partilerin "**Millî Dava**" Kıbrıs zemininde birleşerek iktidarın izleyeceği politikaya destek vereceklerini açıklamaları üzerine, o zaman Türkiye'nin iç siyasî hayatında bir süre devam eden adı konulmamış bir "**siyasî mütareke**" meydana geldi.

27 Ağustos 1955 tarihli Milliyet Gazetesi buna dair haberi şöyleydi

"Muhalefet partilerinin teşkilâtlarına yaptıkları bir tamim (genelge) üzerine, **partiler arası iç politika savaşı bir müddet için sona ermiştir**. Parti sözcüleri bugün iç politikaya dair hiçbir demeçte bulunmamışlardır. CHP Genel Sekreter Yardımcısı Turgut Göle iç politika savaşının '**iş'arı ahâre kadar**' (gelecek bir yazılı bildirime kadar) sona erdiğini açıklarken şunları söylemiştir: '**Kıbrıs meselesi, muhalif ve muvafık bütün Millet'i birleştirmiş bulunuyor**. Hükûmetimizin takip ettiği dış politika ve Kıbrıs mevzuu ile ilgili görüşünü tasvip ediyoruz. **Bu itibarla, memleket ve millet mukadderatını alâkadar eden resmî müzakerelerin cereyanına takaddüm eden** (öncesinde gelen) bugünlerde ve müzakerelerin sonucu alınıncaya kadar Genel Başkanımızın talimatı üzerine iç politikaya dair tenkitlerimize ara veriyoruz.' "

Muhalefet partileri, iktidar ile iç politika tartışmalarına ara verdikleri aynı dönemde, dışarıya karşı Kıbrıs konusunda kararlılık ifadesi olan açıklamalar yapmaktan geri kalmamışlardır.

CHP Genel Sekreter'i Kasım Gülek o günlerde verdiği bir demeçte "28 Ağustos'u Kıbrıs'ta Türkler için katliam günü ilân edenlere 33 sene evvelki 30 Ağustos'u hatırlatırız" demişti.

CMP Genel Başkanı Bölükbaşı da bir konuşmasında "...12 adadan sonra Kıbrıs'ın Yunanlılara geçmesi halinde Akdeniz ile Türkiye'nin irtibatı kesilir. Bu bakımdan Kıbrıs vatanımızın emniyeti ile alâkalıdır" sözlerini dile getirmişti.

Adnan Menderes □ Fatin Rüştü Zorlu (Zürih ve Londra Çözüm belgeleri) - 1959-1960: İngilterenin 1955te Türkiyeyi Kıbrısta ilgili Devlet olarak kabullenmesiyle, sonunda Türkiye çözümün temel ilkelerini ve çerçevesini Yunanistan ve İngiltere ile müzakere etti. Ortaya çıkan Belgeleri Başbakan Menderes ve Dışişleri Bakanı Zorlu Londrada parafe ettiler. Daha sonra 16 Ağustos 1960ta imzalanan Antlaşmalarla Türkiye Kıbrısta garantör statüsünü kazandı, Adada fiilî ve etkin hak ve yetkiler elde etti.

Millî Birlik Komitesi Hükûmeti □ 27 Mayıs 1960 1960 Mayıs ayına gelindiği zaman, Şubat 1959da önce Zürihte Türkiye ile Yunanistan arasında, bir hafta sonra da Londrada Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında ortaya çıkan ve parafe edilen ve Kıbrıstaki iki toplumun Liderinin de parafe ettiği belgeler, kurulması öngörülen Kıbrıs Cumhuriyetinin Anayasası henüz hazır olmadığı için, bir Antlaşma olarak imza edilmiş değildi.

İşte tam bu aşamada Türkiyede 27 Mayıs 1960 Cuma günü Demokrat parti iktidarına karşı Askerî Darbe gerçekleşti. Başbakan Adnan Menderesin kurduğu Hükûmet düştü. Ülkede en üst irade ve karar mercii olarak oluşturulan Millî Birlik Komitesi, eski Başbakan Adnan Menderes ile eski Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlunun Kıbrıs sorununun çözümü için parafe etmiş oldukları Zürih ve Londra belgelerine sahip çıktı. Adada kurulması öngörülen iki toplumun eşit ortak kuruculuğuna dayanan Kıbrıs Cumhuriyetinin Anayasa metninin hazır olmasıyla birlikte Antlaşma 16 Ağustos 1960 günü Lefkoşada imzalandı. Aynı günün sabahı, antlaşmaya göre TSKne mensup Kıbrıs Türk Alayı, Türk askerinin 1878de Kıbrısı terk etmesinden 82 yıl sonra yeniden Adaya ayak bastı.

Orgeneral Cemal Gürsel □ **15 Ağustos 1960** Kıbrıs Türk Alayının Kıbrısa hareketi münasebetiyle Devlet ve Hükûmet Başkanı Cemal Gürselin bir mesajı yayınlandı.

Mesajda, Alayın Kıbrısa hareketini kutlama ve başarı temenni etme cümleleri meyanında şu görüş ve temenniler de yer almaktaydı:

Kıbrıs Cumhuriyetinin, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere ile mevcut Anlaşmalar ve bu dört memleket arasında daha da kuvvetlenecek olan sıkı dostluk ve müspet işbirliği sayesinde Kıbrıslıların refah ve hayat seviyelerini süratle arttırabilmek için geniş imkânlarla sahip olacağına ve her bakımdan parlak bir istikbale namzet bulunduğuna kaniim. Kıbrıslılara ve genç Kıbrıs Cumhuriyeti Hükûmetine engin muvaffakiyetler ve saadetler dilerim.

Millet Meclisi'nde Kıbrıs Konusunda Genel Görüşme - 22 Aralık 1965

Türkiyede Adalet Partisi (AP) iktidara geleli ve Süleyman Demirel Başbakan olalı 2 ay olmuştu. BM Genel Kurulu 18 Aralık 1965 günü bağlantısız devletler grubunun yaygın desteğiyle Rumların görüşlerini ve taleplerini yansıtan 2077 sayılı kararı kabul etti. Kararda, diğer tek yanlı unsurlar arasında, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin eşit kurucu ortağı Kıbrıs Türk Toplumunu için azınlık haklarından söz edilmekteydi.

Karar, o tarihte 117 üyeden oluşan BM Genel Kurulu'nda 5'e karşı 47 oyla kabul edildi. 54 Devlet çekimser kaldı. 11 Devlet oylamaya katılmadı Türkiye ile beraber ABD, Arnavutluk, İran ve Pakistan aleyhte oy kullandılar. Aralarında BM Güvenlik Konseyi'nin diğer 4 Daimî üyesi Çin, Fransa, İngiltere ve Sovyetler Birliği'nin de bulunduğu, Yunanistan hariç, bütün NATO ve Varşova Paktı üyeleri çekimser oyu kullandılar. Çoğunluğunu bağımsızlıklarını yeni kazanmış Devletlerin oluşturduğu Bağlantısız Devletler grubunun oylarıyla kabul edilen tavsiye niteliğindeki BM Genel Kurul kararının esasen uygulanma kabiliyeti bulunmamaktaydı. Kaldı ki, BM Güvenlik Konseyi'nin daimî üyeleri de karara destek vermedi. ABD ret oyu kullandı.

Türkiye BM Genel Kurul Kararını Reddetti: Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil kararın kabul edilmesinden sonra New York'da verdiği demeçte Karar'ı Türkiye'nin reddettiğini; bu kararın Türkiye'nin 1960 Antlaşmalarından kaynaklanan Kıbrıs'a yönelik hak ve yetkilerini ortadan kaldırmasının söz konusu olmadığını beyan etti.

Bu karar ve oylamada alınan sonuç Türkiyede muhalefet partilerinin ve muhalif basın

Hükûmet'e yönelik eleştirilerine ve tepkilerine yol açtı. CHP Grubu anılan "karar karşısında, Millet Meclisinin aydınlanmasına ve millî menfaatlere uygun tedbirlerin ortaya konmasına imkân vermek üzere Kıbrıs konusunda bir genel görüşme açılmasını" bir önerge ile talep etti.

İktidardaki Adalet Partisi (AP) de ayrı bir önerge ile "Türk umumi efkârının Kıbrıs davasının geçirmiş olduğu safhalar ve varılmış olan merhale ve sebepleri hakkında bilgi sahibi olabilmesini ve milletvekillerinin düşünce ve kanaatlerini ifade edebilmelerini teminen bir genel görüşme açılmasını" istedi.

Başbakan Süleyman Demirel: "Yüce Meclis Millî Şuur Olarak Dava'ya Güç Verir". Önergeler birleştirildi ve Genel Görüşme açılması kabul edildi:

Önergeler üzerinde cereyan eden müzakerede Hükûmet adına Başbakan Demirel şunları söyledi:[i]

*[i] üzerinde büyük bir titizlik ve hayati bir alâka ile durduğumuz Kıbrıs davası hakkında bir genel görüşme açılmasını memnuniyetle karşılıyoruz. Her zaman, her meseleyi vatanperverlik ölçüleri içinde ve kudretle çözmeye muktedir. Yüce Meclis, Kıbrıs davasında da en isabetli yolun seçilmesine, en isabetli kararların alınmasına yardımcı olacaktır...müzakerelerin sonunda Yüce Meclis'in bir millî şuur olarak davaya güç kazandıracağına inanmaktayız..."

Millet Meclisi Başkanı Ferruh Bozbeyli'nin Dayanışma Çağrısı

Genel Görüşme 27 Aralık 1965 tarihinde başladı. Meclis Başkanı Bozbeyli yaptığı konuşmada[ii] konunun önemini vurguladı ve "... Türk Milleti'ni teşkil eden her ferdi içten içe, derinden derine ilgilendiren Kıbrıs problemi bugün Yüce Meclis'in gündemindedir. **Bu meselenin bir iç politika, sen ben çekişmesi şeklinde ortaya konmasına Yüce Meclis'in müsaade etmeyeceğine inanıyorum**" şeklindeki sözlerle konu hakkında dayanışma çağrısında bulundu.

Yıl sonuna kadar süren **Genel Görüşmede** Hükûmet adına Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil'in, Parti Grupları ve şahısları adına söz alan Milletvekillerinin yaptıkları konuşmalarda Kıbrıs konusunun Millet Meclisi tarafından **Millî Dava** olarak benimsendiği veciz ifadelerle vurgulandı. İktidar ve muhalefet temsilcileri arasında zaman zaman cereyan eden sert tartışmalarda karşılıklı eleştiriler de dile getirilmiş olsa da Genel Görüşme, başlangıçta Meclis Başkanı Bozbeyli nin yaptığı çağrının ruhuna uygun düşen bir havada cereyan etti. TBMM'nin çatısı altında yer alan birbirinden farklı siyasî ve sosyal çizgideki Partiler tarafından Kıbrıs millî davamıza kuvvetli destek beyanında bulunuldu. Genel Görüşme, Başbakan Demirel'in başlangıçtaki konuşmasında dile getirdiği inanç istikametinde **"millî davaya güç verdi."**

Osman Bölükbaşı: "Muhalefet Ve İktidar Millî Ve Vatanî Meselelerde Yekvücut Olmalıdır"

1965 yılındaki bu Genel Görüşme konusuna son vermeden önce, o zamanki **CMP Lideri Bölükbaşı'nın, Siyasî Partilerin, Kıbrıs millî davasında aralarındaki farklılıklardan sıyrılarak yekvücut hareket etmeleri gerektiği** yolunda Genel Görüşme sırasında dile getirdiği ifadelerin [iii] birkaç cümlesini buraya aktarıyorum:

"...On yıl evvel Millet Partisi lideri ve diğer muhalefet partisi liderinin iç politika mücadelelerine birer beyanla ara vermeleri ve muhalefetin - Kıbrıs üzerinde İngiliz hâkimiyeti nihayet bulacaksa, Ada, sahibi aslisi olan Türkiye'ye iade edilmelidir - tezini savunması, Londra Konferansı'nda o zamanın Türkiye Hariciye Vekiline, **bu tezin muhalefet partileri tarafından da benimsenen millî bir görüş olduğunu ifade etmek** imkân ve kuvvetini vermişti. Milletçe öyle bileceğimiz bir birlik ve olgunluk tezahürü olan bu geçmiş hâdiseye burada temas edişimiz, Adalet Partisi Hükûmetine muhalefetin fikir ve desteğinden *□□□□□ almaya ve faydalanmaya çalışmasının lüzum ve zarureti anlatmak ve muhalefetin ise bu gün de onbir sene evvelki tutum içinde bulunması gerektiğini hatırlatmak içindir..."

Türkiye □ Yunanistan Keşan-Dedeagaç görüşmeleri 9-10 Eylül 1967Dışişleri Bakanlığına meslek memuru olarak giriş imtihanlarını kazanarak 31 Mart 1967 günü Bakanlığın Kıbrıs-Yunanistan Genel Müdürlüğünde Aday Meslek Memuru olarak göreve başladım. Üç hafta sonra 21 Nisanda Yunanistanda askerî darbe oldu. Kurulan askerî Hükûmet Türkiye ile görüşmek için mesajlar göndermeye başladı. Gelen mesajlarda Yunan askerî Hükûmetinin Kıbrıs sorununu makul bir çözüme kavuşturma iradesi taşıdığı özellikle vurgulanıyordu.

Türk □ Yunan Başbakanları Demirel ile Koliassın 9 Eylül 1967 günü Keşanda, 10 Eylülde de Dedeagaçta (Alexandroupolis) buluşmaları kararlaştırıldı.

Görüşmelerdeki Yunan heyetinde **askerî darbenin lideri** Albay Papadopoulos da vardı.

Koliass enosis diyor; Demirel yumruğunu masaya vuruyor:

Denilebilir ki görüşmelerin ağırlıklı, hattâ tek konusu Kıbrıs idi.

Keşanda Kıbrıs konusu açılınca Başbakan Koliass, Yunan Hükûmetinin Kıbrısta enosis dışında bir çözümü kabul etmeyeceğini ve görüşmeyeceğini beyan etti.

Başbakan **Demirel** gayet soğukkanlı bir eda ile **o halde görüşecek bir şey yoktur** diyerek elini ses getiren şekilde masanın üzerine vurdu. Böylece görüşmelerin o celsesi son buldu.

Ertesi gün Yunanistanda Dedeagaçtaki buluşma bir formalite halini aldı.

İsmet İnönü □ 11 Eylül 1967Demirel - **Koliass** görüşmelerinden sonra bir demeç veren Muhalefet Lideri CHP Genel Başkanı İsmet İnönü Başbakan Demirel'in Yunan tarafından

gelen "**enosis**" teklifi karşısındaki tutumu hakkında şunları ifade etti:

"...Enosis'i hiçbir surette kabul etmeyeceklerini Sayın Başbakan tekrar beyan etmiştir. Olup bitti teşebbüslerine ve hazırlıklarına karşı Başbakan'ın bu beyanının Milletçe tam desteklendiğini tekrar belirtmek isterim..."

Süleyman Demirel □ **20 Temmuz 1974** Kıbrıs Barış Harekâtımızın başladığı 20 Temmuz 1974 Cumartesi günü saat 15:00de TBMM birleşik olarak (Senato ve Millet Meclisi) olağanüstü toplandı.

O tarihte Türkiyede Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Selâmet Partisinin ortaklığından müteşekkil 37nci Hükûmet (koalisyon) işbaşındaydı. **CHP Lideri Bülent Ecevit Başbakan, MSP Lideri Necmettin Erbakan Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı** idi.

İç siyasetimizde birbirinden **farklı siyasî ve sosyal görüşlere sahip iki Partinin koalisyon Hükûmetinin Barış Harekâtı gibi Kıbrıs'a yönelik tarihî bir kararı almış olması, Kıbrıs Millî Davamızın partiler üstü bir anlayışla ele alındığının başlı başına en bariz delilidir.**

Bir başka somut delil de Ecevitin ve Erbakanın siyasî rakibi Adalet Partisi Genel Başkanı ve Muhalefet Lideri Süleyman Demirelin TBMMnin o günkü oturumunda yaptığı konuşmadır.

Merhum Demirelin uzun hitabından alıntılar aşağıdadır:

Demirel TBMM üyelerinin sık sık ayakta alkışladıkları konuşmasına, TBMM'nin, milli davalarda Türk Milletinin bütün iç çekişmeleri bir kenara atıp, cihan âleme karşı tek vücut halinde hareket etmesinin; güçlükleri, zor ve çetin sorunları göğüslemede Türk Milletinin kalbinin tek bir kalp gibi atmasının örneklerinin sahnelendiği yüce bir mekân olduğunu vurgulayarak başladı. Devamla, "Kıbrıs davası, aslında Türkiye için ne bir toprak davasıdır ne de sadece Kıbrıs'ta yaşayan 150 bin soydaşımızın güvenliği davasıdır. Bunları çok aşan bir davadır" dedi. Kıbrıs davasının "1829'da Mora yarımadasından başlayarak hep Osmanlı İmparatorluğu aleyhine büyüyerek gelen Elen idealizmine, megalî ideaya 'dur' deme davası" olduğunu vurguladı.

Demirel, konuşmasını tamamlamadan önce şu sözleri de dile getirdi:

...20 seneyi aşan bir süreden beri, Milletimizin en hassas meselesi olarak devam etmekte olan Kıbrıs sorununa, bugün kahraman Türk Silâhlı Kuvvetlerinin fiilen el koymasıyla - Cenabı Allah'ın yardımıyla - ümit ediyoruz, çok başarılı, yeni, aydınlık bir veché verilme imkânıyla karşı karşıya bulunuyoruz. Böylece, Yüce Milletimizin gururu ile prestiji ile bundan sonra hiç kimse oynamaya kalkamayacaktır. (AP, CHP, CGP sıralarından "Bravo" sesleri)

*□□□□□ yaramaz çocuğunun çılgınlık yapmayacağına güvenmemek lâzımdır...Ama, Türk Devleti ve Türk Milleti'nin ve O'nun gözbebeği Türk Silâhlı Kuvvetleri'nin ve...TBMMnin ve O'nun güvenine dayanan Hükûmetlerin (CHP sıralarından "Bravo" sesleri) bu çılgın çocuğa gerektiği zaman vereceği bir ders vardır... (AP ve CHP sıralarından alkışlar)

*[] bir Kıbrıs davası hâlâ elimizde var ise, olabilmış ise, bir Kıbrıs davasında tutacak bir yerimiz, önemli tutacak bir yerimiz var ise, **Kıbrıs'a Osmanlı İmparatorluğu'nun aslında Anadolu'nun tabî bir uzantısı olan bu adaya 1570te götürüp bıraktığı 300 sene sonra 1878'de terk edip geldiği Türk Milletinin asil evladının şecaat ve kahramanlıkları sayesinde.**

...Adada bir yeni nizam kurulacaktır, bir yeni nizam kaçınılmazdır. Binaenaleyh, Türkiye bugün 1960 Kıbrıs Devleti'ne hayatıyet veren Anlaşmaların şartları içerisinde de kalmaz...

...Konu üzerinde söylenecek sözler geride kalmıştır. Bugün sabahtan itibaren konu üzerinde yeni bir dönem açılmıştır. Konu üzerinde şu veya bu denebilir. Bugün denecek tek bir şey vardır:...Bu ülkenin çocukları, Türkiye Cumhuriyetinin vatandaşları, bugün tek kalp halinde. Yüce Milletimizin değerli varlığı, Türk tarihinin şanlı sayfalarını yazan, Türk Milletinin özü, hamaset ve vatanperverlik dolu, kahramanlık dolu Türk Silahlı Kuvvetlerinin gün batmadan başarıya ulaşmasını temenni etmek, hepimizin en büyük emelidir. (AP, CHP ve CGP sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar) Cenabı Allah'ın milletimizi, devletimizi, onun mümessillerini, Türk Silâhlı Kuvvetlerini başarıya ulaştırmasını ve Milletimizi daima başı dik millet olarak tutmasını niyaz ediyor, hepinize saygılarımı sunuyorum. (AP, CHP, CGP, MSP sıralanandan alkışlar.)(iv]

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin İlânı - 15 Kasım 1983

KKTCnin ilânı sürecini zamanında Milletçe yaşadık. KKTCnin ortaya çıkışını kaçınılmaz kılan haklı sebepleri ve yetkiyle görevli olarak bizzat yaşadığım sürecin Mayıs 1983ün ikinci yarısından itibaren geçirdiği aşamaları işbu yazıyı daha da uzatmamak için burada anlatmıyorum.

KKTCnin ilânı, Türkiyede 12 Eylül 1980 askerî darbesinden sonra 6 Kasım 1983 serbest seçimleriyle demokrasiye geçişin yaşandığı; seçimlerden birinci Parti olarak çıkan Anavatan Partisinin (ANAP) Lideri Turgut Özalın henüz Hükûmeti kurmakla görevlendirilmediği; ANAP Liderinin Kıbrıs konusundaki gelişmeler hakkında Devlet yetkilileri tarafından henüz bilgilendirilmediği günlerde 15 Kasım 1983 Salı sabahı 08:15 sularında gerçekleşti.

KKTCnin ilânının, Türkiyenin iç siyasetinin yeniden demokrasiye geçiş gibi tarihî bir dönüm noktasında vukubulması sebebiyle, başta seçimin galibi ANAPın Genel Başkanı Turgut Özal olmak üzere, seçime katılmış ve TBMMde sandalye kazanmış Partilerin liderleri tarafından başlangıçta tedirginlikle karşılanmış olduğu verdikleri demeçlerden anlaşılmaktadır.

Bununla beraber, Siyasî Parti Liderleri, Kıbrıs konusunu Millî Dava anlayışıyla ele almamıza uygun olarak, KKTCnin kuruluşunu olumlu karşılayan; Rumların ve Yunanistanın uyuşmazlık hakkındaki uzlaşmaz tutum ve davranışları karşısında KKTCnin kurulmasının kaçınılmaz doğal sonuç olduğunu vurgulayan demeçler vermişlerdir.

Turgut Özal, Sayın Cumhurbaşkanımız bağımsızlık ilânı ile ilgili olarak bilgi verdiler, biz de bu bilgiyi aldık. Zaten bizim seçim beyannamemize baktığınız zaman şunu göreceksiniz:

Kıbrıs Türk Federe Devletinin kendi geleceği ile ilgili atacağı kararlara saygılıyız ve destekleriz. Kıbrısta bağımsızlık ilânı sonucunda ortaya çıkan durum Türkiye'deki Hükûmet kurma çalışmalarımızı etkilemeyecek. Toplantıda böyle bir konu görüşülmedi demıştır.

O dönemde hakkında siyaset yasağı bulunan siyaset siyasetçilerimizden biri olan Bülent Ecevit KKTC'nin ilânı hakkında Bu karar, Kıbrıs gerçeğine Rum tarafınca yıllardır göz yumulmuş olmasının doğal sonucudur" şeklinde konuşmuştur.

Türkiye'de çıkan başlıca gazeteler bu tarihî gelişmeyi başlıca şu manşetlerle duyurdu: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilân edildi □ Çözüm için zorunlu karar (Cumhuriyet); GURUR GÜNÜ (Hürriyet); Mutlu Son (Güneş); Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kuruldu □ KUTLU OLSUN (Milliyet); Kıbrıs Türk Cumhuriyetini selâmlıyoruz (Son Havadis); Ankara, Denктаşın yanında yer aldı (Günaydın).

Yapılan yorumlarda, bağımsızlık kararı, haklı bulundu. Karar, Kıbrıs Türk halkının kendi kaderine sahip çıkma azim ve iradesinin tezahürü olarak değerlendirildi.

Kıbrıs Millî Davamız KKTC'nin ve Türkiye'nin iç siyasetindeki farklılıklardan etkilenmemeli

Siyasî Partilerimizin Kıbrıs Millî Davamız hakkında bir ve beraber olma refleksinde özellikle ANNAN Plânı döneminden başlayarak zayıflama meydana geldiği izlenimini alıyorum. Önceleri Kıbrıs konusunda TBMM'de tecelli eden ortak tutumlara, yayınlanan Bildirilere dair haberleri, işitmez, okumaz olduk.

KKTC Liderliği Ekim 2020'den itibaren federal çözüm defterinin kapandığını, KKTC'nin hedefinin egemen eşitlik temelinde iki devletli çözüm olduğunu gerekçelerini de açıklayarak bir hamle yaptı. Bu hamleyi Türkiye en yüksek düzeyde destekledi. Sayın Cumhurbaşkanı BM Genel Kurulunda uluslararası camiaya KKTC'nin resmen tanınması çağrısını yaptı.

KKTC'nin bu hamlesine TBMM'den bir ortak Bildiri ile destek geldiğine dair medyada habere rastlamadım. Maalesef bizatihi KKTC Cumhuriyet Meclisi de □ yanılmıyorsam - bu vakte kadar kendi egemen eşitliğine sahip çıkan ve iki devletli çözüme destek veren bir bütün irade açıklaması yapmış değildir.

Yunanistan ve GKRY tarihle alay ediyor

Yunanistan Başbakanı Mitsotakis Kıbrıs Barış Harekâtımızın 50'nci yıldönümünde Rumların düzenleyeceği Harekâtı kınama etkinliklerinde hazır bulunmak maksadıyla GKRY'ne gidecektmiş.

Mitsotakis'in davranışı emsali görülmemiş bir yüzsüzlüktür, pervasızlıktır. Tarihe meydan okumadır. 1960 Antlaşmalarına göre Kıbrıs Cumhuriyetini enosis hayali için yıkan Yunanistandır. Kıbrısta iki halk arasındaki ayrılığa yol açan gelişmelere Kıbrıs Türk halkı

değil, Kıbrıslı Rumlar ve Yunanistan sebep olmuştur.

Adadaki 21 Aralık 1963teki Kanlı Noeli ve sonrasını ve 15 Temmuz 1974teki enosis darbesini gerçekleştirenler Yunanistan ve Kıbrıslı Rumlardır.

Yunanistan Başbakanlarından Andreas Papandreou Namlunun Ucundaki Demokrasi başlıklı hatıratında babası Başbakan George Papandreounun sivil kıyafet giydirilmiş yirmi bin Yunan askerinin tam teçhizatlı olarak 1964 Haziran'ında gizlice Kıbrıs'a çıkarılması emrini verdiğini iftiharla anlatmaktadır.

Makarios 19 Temmuz 1974 günü BMGKde yaptığı konuşmada oldukça açık sözlü davranmıştır. Yunanistanın Kıbrıs'taki suçluluğu hakkında tarihe silinmez notlar düşmüştür.

Yunanistan 15 Temmuz 1974 günü Adada gerçekleştirilen darbenin sorumluluğunu kendi Ordusunun üstüne yıkarak mesuliyetten kurtulma kolaycılığını göstermektedir. Unutmasın ki, 1964 yirmi bin Yunan askerinin Kıbrıs Cumhuriyetini yıkmak için Adaya çıkması emrini veren Yunan Ordusunun komutanları değil, bir sivil siyasetçidir.

24 Nisan 2004te Federal çözümü ve federal bir devlet olarak ABne katılmayı reddedenler referandumda verdikleri oylarla reddedenler Kıbrıs Türk halkı değil, Kıbrıslı Rumlar olmuştur.

O zamanki BMGS Kofi Annan Rumların sadece bir taslağı, metni değil çözümün kendisini reddettiklerini açıklamıştır.

20 Temmuzda Türkiye KKTC ile birlikte Millî Davaya destek için bir ve beraber olmalıdır

Türkiyenin Kıbrıs Barış Harekâtının 50nci yıldönümünün anlamı derin, önemi büyüktür. Türkiyenin Kıbrıs Barış Harekâtı, ismiyle müsemma olarak, Adaya huzur, barış ve güvenlik getirmiştir. Ada sathında sükûnet ortamı Türkiyenin 20 Temmuz 1974 Barış Harekâtından sonra meydana gelmiş ve istikrar kazanarak günümüze kadar devam etmiştir. Bu benim kişisel iddiam değil, BMGSnin raporlarında doğruladığı bir olgudur. Meselâ, 1989 raporunda BMGS **uzun zamandan beri devam eden ihtilâfa ve devam eden gerginliklere rağmen son 25 yıldır çatışmaların yeniden başlamamış olması Kıbrıs için bir talihtir** [v]demiştir. Barış Harekâtımızın Adada yarattığı elverişli ortam içinde 1974ten sonra uyuşmazlığa çözüm aramak için 12den fazla müzakere dönemi yaşanmıştır. Bugüne kadar ortaya anlaşıp çıkmamış olmasının başlıca sebebi, aslında, 20 Temmuz 1974ten sonra [Adada beliren siyasî coğrafya ile Kıbrıs uyuşmazlığının doğal çözümüne çoktan kavuşmuş olduğu gerçeğidir. Çözülmüş bir sorun için çalışmak beyhude olmaktadır.

20 Temmuz 2024 günü, Kıbrıs Barış Harekâtımızın tarihî 50nci yıldönümünde KKTCnin ve Türkiyenin siyasî liderlerinin aralarındaki farklılıkların ve iç siyaset düşüncelerinin üzerine çıkarak **Adadaki iki bağımsız ve egemen devletin varlığı gerçeğini yansıtan egemen eşitlik temelinde iki devletli çözüm için destek beyanını ile milletlerarası camiaya KKTCnin resmen tanınması çağrısını içeren ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında ki kopmaz bağları,**

yayınlamalarını dilerim.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Kıbrıs Barış Harekâtımızın 50nci yıldönümü münasebetiyle olağanüstü toplanarak, Yüce Meclisi 50 yıl önce o tarihî günde kaplamış olan havayı yeniden yaratacaklarına inanmaktayım.

Kıbrıs Barış Harekâtımızın 50nci yıldönümünün **Yunanistan ile yumuşama dönemi içindeyiz; ilişkilerimizde sakin bir dönem yaşıyoruz; havayı bozmayalım** gibi düşüncelerden, kaygılardan arınmış olarak Kıbrıs Barış Harekâtımızı çevreleyen gerçeklere uygun ve Devlet Adamlarımızın 50 yıl önce askerî müdahale kararı alırken gösterdikleri siyasî cesareti yansıtan şekil ve kapsamda kutlanmasını da temenni ediyorum.

**Büyükelçi (E)*

[i] Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem: 2, Cilt: 1, Toplantı: 1, 26. Birleşim, 22. 12. 1965 Çarşamba, s. 639.

[ii] Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Cilt: 2, Dönem: 2, Toplantı: 1, 28. Birleşim, 27.12.1965 Pazartesi, s. 12.

[iii] Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Cilt: 2, Dönem: 2, Toplantı: 1, 28. Birleşim, 27.12.1965 Pazartesi, s. 15

[iv] T.B.M.M. Tutanak Dergisi (Gizli Oturum), Toplantı:13, Cilt: 13/1, 3 üncü Birleşim 1 inci ve 4 üncü Oturum, 20.7.1974 Cumartesi, s.36-38., <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/GZC/d13/c013/gcz13013003.pdf>

[v] BMGSnin 22 Haziran 1999 tarihli (S/1999/707, para. 6) Raporu. [Cyprus is fortunate that, despite the long-running dispute and continuing tension, there has been no resumption of fighting between the two sides for the past 25 years.] (BMGSnin raporunun yayınlandığı 1999dan 25 yıl geriye gittiğimiz zaman gördüğümüz tarih 1974dür.)

Yazar hakkında :

Atıfta bulunmak için: ULUÇEVİK, Tugay. 2025. "KIBRIS MİLLÎ DAVAMIZA MİLLÎ DESTEK ZAMANI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Blog No.2024 / 20. Temmuz 25. Erişim Temmuz 08, 2025. <https://www.avim.org.tr/public/index.php/Blog/KIBRIS-MILLÎ-DAVAMIZA-MILLÎ-DESTEK-ZAMANI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır